

rodnoj Starini« »Štampanje i rasprodaja Ščaveta od g. 1773.« (II. 266.) i »Dubrovački Arkiv« (III. 76.). Pred svoju smrt primio je ponudu za suradnju u Stanojevićevoj »Narodnoj Enciklopediji«. Spojivši bistrinu oštro-

umnog duha sa širokom historijskom preglednošću, uz točnost kritike i marnost istraživanja, prof. Šimun Urlič ostat će i poslije svijetli primjer ozbiljnog radnika na polju naše literarne historiografije«.

ŠESTI MEDUNARODNI KONGRES ISTORIČARA.

1898. sastao se prvi svetski kongres istoričara. Onda je odlučeno da se takvi kongresi održavaju svake pete godine. Četvrti kongres, održan u Londonu god. 1913. doneo je dva zaključka, veoma važna specijalno za slovensku nauku. I to: da se jezik najvećeg slovenskog naroda — ruskog naroda — prizna i proglašuje za jedan od službenih jezika kongresa istoričara (na osnovi te odluke ruski se jezik službeno upotrebljavao na drugom vizantološkom kongresu u Beogradu) i drugo da se peti kongres održi u Petrogradu. Dobro se sećam kako je ova odluka sa oduševljenjem primljena u ruskim naučnim, društvenim i studentskim krugovima. Ruska Akademija nauka ozbiljno se latila odgovornog i teškog posla pripremanja kongresa. Ali uzalud. Kona godina 1914 prekinula je sve međunarodne veze, pa i naučne, te su zaraćene strane zaboravile i na bratstvo i na nauku. U ono vreme, kada je trebalo da se sastane peti kongres istoričara u Petrogradu, svetski rat je bio doduše na izmaku, ali se nije još završio, dok je Rusija gorela u požaru građanskog rata, delomično pod stranom okupacijom, a u Petrogradu su gladni i terorizirani akademici mogli samo da se tužno sećaju toga, kakva je velika međunarodna zadaća, njima poverena, propala. 1923. posle prekida od deset godina, sastao se najzad peti kongres, i to u Brislu. Pobjedničke zemlje su htele ovim odati poštu napaćenoj Belgiji, ali naučenioci iz zemalja pobeđenih nisu došli, a k tomu predstavništvo zemalja pobjednica i neutralnih nije bilo toliko, koliko bi se moglo očekivati. Prvi istinski međunarodni kongres posle svetskog rata beše II. vizantiološki, održan u Beogradu god. 1927, koji je, prema tome, daleko po svome značenju izašao iz okvira nečega usko specijalnog. Na njemu je, prvi puta na velikom međunarodnom skupu, generalni sekretar međunarodnog odbora istorijskih studija, pariski profesor g. Michel Lheritier objavio poziv na šesti kongres istoričara, koji je trebao da se održi između 14. i 18. augusta 1928. godine u Oslu, prestonici Norveške. Pripremne radove izveo je sa velikom veštinom i energijom nacionalni norveški pripremni odbor na čelu sa g. Hafdanom Kohtom, profesorom universiteta u Oslu, kao predsed-

nikom, i Haakonom Viganderom, kao tajnikom. Za učešće u kongresu prijavilo se 1084 članova, od kojih je 950 uzelo lično učešće u radu kongresa. Oni su došli iz sviju kontinenata, sem Australije, i zastupali su nauku iz 38 zemalja. Službena statistika daje sledeće podatke odnosno rasporeda kongresista prema zemljama (azbučnim redom francuske azbuke): Alžir 3, Nemačka 121, Argentina 1, Austrija 23, Belgija 15, Bugarska 1 (prof. G. Jordan Ivanov), Kanada 2, Čile 2, Danska 34, Gdansk 5, Misir 1, Španija 12, Estonija 5, Severoamerička Unija 51, Finska 10, Francuska 132, Velika Britanija 56, Grčka 3, Magjarska 9, Irska 2, Islandija 1, Italija 28, Japan 2, Letonija 1, Norveška 273 (ovamo su uračunati 81 student i studentkinje istorije, koji su pomagali odboru i sekcijama u kongresnom radu, pa su pokazali izvanrednu ljubaznost, besprekoran takt, veliku okretnost i energiju), Nizozemska 21, Poljska 40, Portugal 12, Rumunjska 18, Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca 3 (gg.: prof. Nikola Vulić, delegat Srpske Kraljevske Akademije, koji je došao o trošku te Akademije, muzealni direktor Mihovil Abramić iz Splita, koji je došao kao delegat Istorijskog Društva a sa državnim pomoću i prof. dr. Aleksije Jelačić iz Skoplja, koji je došao kao privatni učesnik o svome trošku), Švedska 30, Švajcarska 8, Čehoslovačka 12, Turska 1, Sovjetska Unija 15, Južnoafrička Unija 2, i Urugvaj 1.

Kao što se vidi, najveće su delegacije bile od stranih francuska i nemačka, a od slovenskih — najveća poljska (gotovo su svi došli o državnom trošku i gotovo svi su održali predavanja, što je, i jedno i drugo, samo za pohvalu). Relativno najmanja je bila sovjetsko-ruska, jako komunistički obojena delegacija, pod vodstvom faktičkog ministra prosvete i najvećeg istoričara-marksiste, prof. Mihajla Pokrovskog.

Ne može da se dovoljno požali malobrojnost naše delegacije, koja se sastavila bez prethodnog dogovora, gotovo slučajno i bez dovoljne javne pomoći (četvrti prijavljeni jugoslovenski učesnik zbog toga je sasvim izostao, a niko više se nije usudio ni prijaviti). Međutim, kongres je predstavljao izvanredno značajnu naučnu, kulturnu i čak i političku manifestaciju.

I pored sve naše malobrojnosti, naša delegacija se potrudila da najaktivnije sude- luje u kongresnom radu. Prof. dr. Vulić pret- sedavao je u prvoj sekciji i učestvovao je u diskusijama veoma aktivno. Održao je specijalno predavanje na francuskom jeziku »O arheološkoj Mačedoniji«, u kojem je naročito istaknuo značaj iskopina u Stobima. Ovo saopštenje bilo je jako zapaženo i pozdravljeno od jednog od prvaka arheološke nauke, bečkog profesora Rojša. Isto tako je zapaženo i predavanje na nemačkom je- ziku direktora dr. Abramića »O nekim dal- matinskim natpisima istorijske sadržine«. Pi- sac ovih redaka predsedavao je u jednoj od sednica sekcije moderne istorije, održao je na francuskom jeziku predavanje o »tego- bama («Cahiers de doléances») na hrvat- skom saboru god. 1848« (objavljeno je u »Na- rodnoj Starini« VII. pod naslovom »Narodne tegobe i želje u banskoj Hrvatskoj 1848«.), učestvovao je u diskusijama i nastojao je da se Jugoslavija unese u broj zemalja, zastupljenih u međunarodnom naučnom od- boru za proučavanje prosvetnog apsolutizma. Bugarski delegat g. Ivanov održao je predavanje na francuskom jeziku »o bo- gumilstvu i činjenicama koje su olakšale njegovu pojavu«. Vredi zabeležiti da se g. Ivanov, inače potpuno usamljen, držao sve vreme s nama.

Kongres je prošao inače u jednoj izvan- redno lepoj i bratskoj atmosferi što je dalo pravo predsedniku nemačke delegacije, jed- nom od najuglednijih prisutnih istoričara, prof. Hermann-u von Oncken-u da sa puno razloga istakne i pozdravi taj blagodetni »duh Osla« — »der Geist von Oslo«. Istoričari, učesnici kongresa, dobili su na njemu ogroman elan za svoj rad. A bilo je doneseno više dragocenih prak- tičnih rezolucija.

Nakon kongresa izvršene su dve velike ekskurzije, jedna u Bergen (sa dve marš- rute« i druga u Lilijemhamer gde se nalazi uzoran kulturno-historijski muzej i u Tront- hijem. U prvoj je sudelovao g. dr. Abramić, a u drugoj pisac ovih redaka. G. dr. Vulić odmah iza završetka kongresa vratio se u Beograd. Za vreme kongresa nas trojica bili smo primljeni izvanredno gostoljubivo u kući jugoslovenskog generalnog konsula dobrog domaćina, inače uglednog norveškog

veletrgovca. Valja istaknuti sjajno gosto- ljublje domaćih ljudi i u Oslu, i u okolini, i na putu po celoj zemlji.

Poslednja etapa kongresa bila je sjajna ekskurzija u Dansku. Naročito je i zanim- ljiva i romantična bila poseta Helsinora, vezanog sa uspomenom na Šekspirova Ham- leta, a onde je smešten jedinstven muzej za istoriju mornarstva, velikih putovanja i kolonizacije; veoma poučna bila je i poseta bogatog i prvoklasno uređenog kulturno- historijskog muzeja u Frederiksborgu, gde smo se rastali konačno, posle valjada naj- sjajnijeg banketa celog kongresa. Inter- santno je da na tom banketu nakon dosta mučnih i žučnih pregovora oko zahteva da se jednome Slovenu dade reč za stolom, poljskom profesoru Konopčinskom, direk- toru dr. Abramiću i meni pošlo je za rukom da zaisto dobijemo jednog govornika. Kao takvog odredili smo prof. Konopčinskog koji je, uz najveće zaprepašćenje i veselje skupa, održao govor na dan- skom jeziku.

Šesti kongres prihvatio je poziv Poljske da se sledeći sedmi kongres održi u Var- šavi god. 1933. Zaključujem ovaj moj kratki izveštaj sa vrućom nadom da se sedmi kongres zbilja održi i da ga ne zadesi sud- bina petrogradskog kongresa koji je umro, pre nego što se rodio. Valja zabeležiti da je poziv Poljske primljen sa oduševljenjem i jednoglasno, i da su njemu pleskali i Nemci i sovjetski Rusi. Neka barem ovo bude dobar znak!

Druga skromna želja, odnosno apel, upu- ćen je na naše nadležne. Želeti je da južo- slovenska delegacija bude kvalitativno i kvantitativno što bolja i veća, da učesnici budu ozbiljno pomognuti iz javnih fondova, a da ne budu primorani ili da ostaju kod kuće, ili da se prekomerno zadužuju, i da budu zastupljeni svi krajevi države, obe akademije, sva četiri filozofska fakulteta i druge važne naučne ustanove koje tu do- laze u obzir. Želeti je da se unapred izradi plan učešća naše nauke na kongresu i da referati i predlozi budu što bolji, zanimlji- vijiji i od opšteg interesa, pa da se govornici posluže različnim evropskim jezicima, pa i ruskim, naime jezicima, kojim oni za- ista i najbolje vladaju.

Dr. Aleksej Jelačić.

ILIRSKA IZLOŽBA V LJUBLJANI

V proslavo 120 letnice, odkar je Napo- leon v Schönbrunnu ostvaril Ilirske pro- vince, so bile v Ljubljani od 12. do 14. oktobra velike svečanosti. Razen franco- skega ministra in poslanika g. Darda, za- stopnika francoske vojske generala Roseta,

zastopnika Društva prijateljev Jugoslavije univ. prof. Haumanta in drugih zastopni- kov Francije so se proslave udeležili tudi zastopniki naše vlade in oblasti pod vod- stvom ministra gen. Hadžića, mesto Ljub- ljana, Glasbena Matica, Francoski institut,